

ČESKÁ REPUBLIKA
ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Krajský soud v Brně rozhodl samosoudcem Mgr. Filipem Skřivanem ve věci

žalobce: **D. P.**
bytem X
zastoupen obecným zmocněncem L. L.
bytem X

proti
žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**
sídlem Křížová 25, Praha 5

o žalobě proti rozhodnutí žalované ze dne 27. 4. 2021, č. j. X,

takto:

- I. Žaloba se zamítá.
- II. Žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení.

Odůvodnění:

I. Vymezení věci

1. Žalovaná rozhodnutím ze dne 10. 6. 2020, č. j. X, zamítla žádost žalobce o invalidní důchod, neboť žalobce sice je invalidní, avšak nesplňuje podmínku potřebné doby pojištění

dle § 38 písm. a) a § 40 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění (dále jen „zákon o důchodovém pojištění“). Námitky žalobce žalovaná napadeným rozhodnutím zamítla a prvostupňové rozhodnutí potvrdila. Vycházela z posudku o invaliditě, podle něhož rozhodující příčinou dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu žalobce je zdravotní postižení uvedené v kapitole V., položce 8b přílohy k vyhlášce č. 359/2009 Sb., kterou se stanoví procentní míry poklesu pracovní schopnosti a náležitosti posudku o invaliditě a upravuje posuzování pracovní schopnosti pro účely invalidity (vyhláška o posuzování invalidity), tj. mentální retardace – mentální postižení lehkého stupně, pro kterou se stanoví míra poklesu pracovní schopnosti o 30 – 45 %. Posudkový lékař stanovil u žalobce míru poklesu pracovní schopnosti na horní hranici procentního rozmezí, kterou dále zvýšil o 10 procentních bodů dle § 3 odst. 1 vyhlášky z důvodu dalšího zdravotního postižení (praktická hluchota). Zdravotní stav žalobce tedy odpovídá II. stupni invalidity. Žalovaná se však ztotožnila se závěrem, že žalobce nezískal potřebnou dobu pojištění dle § 40 odst. 1 písm. f) nebo § 40 odst. 2 zákona o důchodovém pojištění, neboť nezískal žádnou dobu pojištění.

II. Obsah žaloby

2. Proti napadenému rozhodnutí podal žalobce žalobu. Uvádí, že podle § 12 zákona o důchodovém pojištění je jeho matka důchodově pojištěná po celou dobu, po kterou mu poskytovala péči. Žalobci přesto nebyl přiznaný žádný důchod, i když o jeho zdravotním stavu bylo rozhodnuto ve smyslu § 15a odst. 1 zákona č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti.
3. Žalobce se nemůže soustavně připravovat na budoucí povolání nebo vykonávat výdělečnou činnost pro nemoc nebo úraz, nebo z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu je neschopen vykonávat výdělečnou činnost.
4. Žalobce je důchodově pojištěný od dvou let, kdy bylo rozhodnuto o jeho zdravotním stavu okresní správou sociálního zabezpečení, jeho zdravotní stav se doposud nezlepšil. U podobných případů, kdy se nezaopatřené děti nemohly účastnit důchodového pojištění, se musí postupovat při výpočtu důchodu ve smyslu § 17 zákona o důchodovém pojištění.
5. Pokud by žalobce nebyl důchodově pojištěný, tak by se jednalo o porušení článku 26 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte, podle něhož smluvní strany uznávají právo každého dítěte na výhody sociálního zabezpečení včetně sociálního pojištění a činí nezbytná opatření k dosažení plného uskutečňování tohoto práva v souladu s vnitrostátním právem. Článek 5 odst. 2 Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením zakazuje veškerou diskriminaci na základě zdravotního postižení a zaručuje osobám se zdravotním postižením rovnoprávnou a účinnou právní ochranu před diskriminací z jakýchkoli důvodů. Dle čl. 28 písm. e) této úmluvy je zajištěn rovný přístup osob se zdravotním postižením k důchodovým dávkám a programům.
6. Žalobce odkazuje na znalecký posudek, dle něhož žalobce není schopen pracovat, a přesto mu byl stanoven druhý stupeň invalidity (tedy, že může pracovat), a to jen proto, aby byl krácen na jeho právech. Žalobce proto navrhuje, aby soud přikázal žalované přiznat žalobci takový důchod, který mu náleží.

III. Vyjádření žalované, další vyjádření žalobce

7. Žalovaná ve svém vyjádření uvádí, že se s žalobcem nepře o jeho zdravotním stavu. Pro přiznání invalidního důchodu je však třeba, aby žalobce splnil podmínky doby pojištění dle § 40 odst. 1 a 2 zákona o důchodovém pojištění. Žalobce však nemá ani jeden den pojištění, poukaz na pojištění matky nebo zdravotní pojištění není pro tuto věc relevantní. Z odkazů na Úmluvu o právech dítěte žalované není zřejmé, v čem má namítaný rozpor spočívat. Z ústavní zásady rovnosti zdaleka neplyne, že by muselo být přiznáno každému jakékoliv právo. Práva na přiměřené hmotné zabezpečení se lze domáhat v mezích prováděcích zákonů, účast na pojištění přitom tvoří nosný princip tuzemského důchodového systému. Na situaci osob, které z hlediska nepříznivého zdravotního stavu nemohly dosáhnout žádné doby pojištění, pamatuje § 42 odst. 1 zákona o důchodovém pojištění, pod nějž však nespadá případ žalobce. Žalovaná upozorňuje, že současná právní úprava neumožňuje, aby soud žalované přikázal požadovanou dávku přiznat.
8. V replice žalobce uvádí, že není pravda, že není sporu o stupni invalidity žalobce, neboť ten doložil znalecký posudek, ve kterém je jasně stanovené, že žalobce není schopen pracovního zařazení. Posudkový lékař znalecký posudek záměrně ignoroval. Žalovaná fakticky přiznává diskriminaci dětí školou povinných, které se nemohou kvůli svému zdravotnímu stavu účastnit důchodového pojištění. Žalobce není schopen práce, a přesto nemá právo na přiměřené hmotné zabezpečení, což je v přímém rozporu s článkem 30 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“). Proto navrhuje, aby se krajský soud obrátil na Ústavní soud s návrhem na zrušení zákona o důchodovém pojištění, neboť je v rozporu s citovaným článkem 30 Listiny, Úmluvou o právech dítěte a mnoha dalšími mezinárodními úmluvami.
9. Ve vyjádření k posudku Ministerstva práce a sociálních věcí ze dne 10. 11. 2021 žalobce opětovně odkazuje na posudek psychologa Mgr. M. N., který posudkoví lékaři soustavně přehlíží. Samotný posudek Ministerstva práce a sociálních věcí nemá náležitosti stanovené zákonem, které vyložil Nejvyšší správní soud v rozsudku ze dne 13. 10. 2021, č. j. 6 Ads 27/2020 – 36. Posudková komise fakticky tvrdí, žalobce je práce schopný. Nijak však nezdůvodnila, za jakých podmínek může pracovat, a co má na jeho zdravotních dysfunkcích vliv, kde může pracovat, kdo bude na něho dohlížet, když nebude dotyčnému rozumět a udělá něco, co ohrozí život a zdraví jeho nebo někoho jiného, kdo bude zodpovídat za případné následky, pokud žalobce nedokáže rozpoznat důsledky svého jednání. Žalobce proto žádá o vypracování nového posudku.
10. V průběhu jednání žalobce zopakoval, že posudek psychologa Mgr. M. N. je znaleckým posudkem, který je pro žalovanou závazný. Pakliže hovoří o tom, že žalobce není schopný pracovat, žalovaná není kompetentní jeho závěry zpochybnit. Skutečnost, že žalobce není schopen z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu pracovat, prokazuje žalobce také lékařskou zprávou MUDr. M. F. ze dne 20. 8. 2019.

IV. Posouzení věci krajským soudem

11. Žaloba byla podána včas (§ 72 odst. 1 s. ř. s.), osobou k tomu oprávněnou (§ 65 odst. 1 s. ř. s.). Žaloba je přípustná (zejména § 65, § 68 a § 70 s. ř. s.).
12. Žaloba **není důvodná**.
13. Podle § 38 písm. a) zákona o důchodovém pojištění *pojištěnec má nárok na invalidní důchod, jestliže nedosáhl věku 65 let a stal se invalidním a získal potřebnou dobu pojištění*.

14. Podle § 40 odst. 1 písm. a) zákona o důchodovém pojištění *potřebná doba pojištění pro nárok na invalidní důchod činí u pojištěnce ve věku do 20 let méně než jeden rok.*
15. Podle § 40 odst. 2 zákona o důchodovém pojištění *potřebná doba pojištění pro nárok na invalidní důchod se zjišťuje z období před vznikem invalidity... podmínka potřebné doby pojištění pro nárok na invalidní důchod se považuje za splněnou též, byla-li tato doba získána v kterémkoliv období deseti roků dokončeném po vzniku invalidity; u pojištěnce mladšího 24 let činí přitom potřebná doba pojištění dva roky.*
16. Podle § 42 odst. 1 zákona o důchodovém pojištění *na invalidní důchod pro invaliditu třetího stupně má nárok též osoba, která dosáhla aspoň 18 let věku, má trvalý pobyt na území České republiky a je invalidní pro invaliditu třetího stupně, jestliže tato invalidita vznikla před dosažením 18 let věku a tato osoba nebyla účastna pojištění po potřebnou dobu (§ 40). Za invaliditu třetího stupně se pro účely věty první považuje též takové omezení tělesných, smyslových nebo duševních schopností, které má za následek neschopnost soustavné přípravy k pracovnímu uplatnění.*
17. Z uvedeného vyplývá, že v případě žalobce, kterému je méně než 20 let, je pro vznik nároku na invalidní důchod dle obecné úpravy třeba, aby získal dobu pojištění méně než jeden rok před vznikem invalidity, nebo dobu pojištění dva roky po vzniku invalidity (srov. obdobně rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 6. 2005, č. j. 4 Ads 66/2004, č. 1128/2007 Sb. NSS).
18. V § 42 odst. 1 zákona o důchodovém pojištění je obsažena zvláštní úprava, podle níž osoby invalidní v třetím stupni (jestliže tato invalidita vznikla před dosažením 18 let věku, tzv. invalidita z mládí) mají nárok na invalidní důchod i v případě nesplnění podmínky potřebné doby pojištění.
19. V nynějším případě je nesporné, že invalidita žalobce vznikla před dosažením 18 let věku. Soud má rovněž za nepochybné, že žalobce nezískal žádnou dobu pojištění dle § 5 – 14 nebo § 40 odst. 3 zákona o důchodovém pojištění. Dobou pojištění žalobce není náhradní doba pojištění jeho matky v době, kdy o něj osobně pečovala, a vznik pojištění nemůže založit ani žádné rozhodnutí okresní správy sociálního zabezpečení o tom, že zdravotní stav žalobce je nepříznivý, jak žalobce v žalobě naznačuje.
20. Žalobce argumentuje právy vyplývajícími z mezinárodních úmluv a čl. 30 Listiny. Tuto část své argumentace však kromě citace příslušných článků nijak blíže nerozvíjí, lze proto pouze ve stručnosti uvést následující. Z čl. 26 Úmluvy o právech dítěte vyplývá závazek státu vytvořit systém sociálního zabezpečení, který zajišťuje přístup dětí k výhodám z něj plynoucím. Ve vnitrostátním právu se tento závazek promítá v čl. 30 Listiny, podle jehož prvního odstavce *občané mají právo na přiměřené hmotné zabezpečení ve stáří a při nezpůsobilosti k práci, jakož i při ztrátě živitele.*
21. Podle čl. 30 odst. 3 Listiny *podrobnosti stanoví zákon.* Obecně totiž platí, že rozhodování o rozsahu sociálních práv, formě a způsobu jejich provedení v konkrétních případech, je do značné míry politická otázka, o níž se rozhoduje ve volební soutěži a v demokraticky zvoleném zákonodárném sboru. Minimální rozsah těchto práv by měl zahrnovat zajištění existenčního minima, jednoduchého bydlení, školního vzdělání či minimálního standardu lékařské péče. Způsob a formu zajištění těchto minimálních požadavků však (při zohlednění ostatních ústavně právních zásad) stanoví zákon. Také podle čl. 41 odst. 1

Listiny se lze práva na přiměřené hmotné zabezpečení při nezpůsobilosti k práci domáhat jen v mezích zákonů, které toto právo provádějí.

22. Těmito zákony jsou kromě zákona o důchodovém pojištění např. zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře (přídavek na dítě, příspěvek na bydlení, rodičovský příspěvek, porodné), zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách (příspěvek na péči), zákon č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů (příspěvek na mobilitu, příspěvek na zvláštní pomůcku) a zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi (příspěvek na živobytí, doplatek na bydlení, mimořádná okamžitá pomoc). Forma a způsoby pomoci jsou tedy primárně v rukou zákonodárce (srov. též rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 21. 4. 2020, č. j. 8 Ads 94/2018 – 72).
23. Jak již vyplývá ze shora uvedeného, zákon o důchodovém pojištění je založen na pojistném principu – pro vznik nároku na dávku je zásadně třeba, aby žadatel získal zákonem vyžadovanou dobu pojištění. Výjimkou je situace osob, které jsou invalidní ve třetím stupni (tedy jejich pracovní schopnost z důvodu nepříznivého zdravotního stavu poklesla nejméně o 70 %) a zároveň k tomuto poklesu došlo před dosažením 18 let věku (prakticky tedy nemohly dobu pojištění získat). Tyto osoby mají nárok na invalidní důchod bez ohledu na dosaženou dobu pojištění.
24. Krajský soud neshledal, že by citovaná úprava zasahovala esenciální podstatu práva na přiměřené zabezpečení při nezpůsobilosti k práci, diskriminovala jednotlivce na základě zdravotního postižení nebo mu zamezila k rovnému přístupu k důchodovým dávkám a programům ve smyslu žalobcem citovaných ustanovení Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením. Skutečnost, že osoby, jejichž pracovní schopnost poklesla nejméně o 70 %, nepotřebují pro vznik nároku na invalidní důchod získat dobu pojištění (zatímco osoby, jejichž pracovní schopnost poklesla o 35 – 69 %, ano), není sama o sobě diskriminační, neboť je odůvodněna právě nepříznivějším zdravotním stavem prvně jmenovaných osob. Diskriminačním není ani to, že zdravotně postižené děti nejsou důchodově pojištěny. Důchodově pojištěny totiž nejsou žádné děti (§ 40 odst. 3 zákona o důchodovém pojištění stanoví pouze fikci doby pojištění pro účely invalidního důchodu v případě doby studia na střední nebo vysoké škole, a to i před dosažením 18 let). Důchodové pojištění dětí nevyžadují ani žalobcem zmiňované úmluvy.
25. V samé podstatě sporu si však žalobce fakticky nestěžuje na to, že by na něj právní úprava dopadala diskriminačně. Jak vyplývá z ostatních žalobních bodů, žalobce se domnívá, že není schopen pracovního zařazení, tj. není schopen vůbec vykonávat práci, a správní orgány jej chybně uznaly invalidním pouze ve II. stupni. Žalobce tedy zpochybňuje posouzení svého zdravotního stavu, což učinil již v poslední části své žaloby a poté i v replice.
26. Jak již bylo shora vysvětleno, pro vznik nároku na invalidní důchod by v případě žalobce, který nezískal žádnou dobu pojištění, muselo být zjištěno, že jeho pracovní schopnost v důsledku nepříznivého zdravotního stavu poklesla nejméně o 70 %.
27. Pracovní schopností se dle § 39 odst. zákona o důchodovém pojištění rozumí schopnost pojištěnce vykonávat výdělečnou činnost odpovídající jeho tělesným, smyslovým a duševním schopnostem, s přihlédnutím k dosaženému vzdělání, zkušenostem a znalostem a předchozím

výdělečným činností. Jelikož invalidita žalobce vznikla před dosažením 18 let věku a obě rozhodující zdravotní postižení doprovází žalobce od raného dětství, v podstatě nepřichází v úvahu provádět srovnání se stavem, který byl u žalobce před vznikem dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu.

28. Podle § 39 odst. 4 zákona o důchodovém pojištění platí, že při určování poklesu pracovní schopnosti se vychází ze zdravotního stavu pojištěnce doloženého výsledky funkčních vyšetření; přitom se bere v úvahu, a) zda jde o zdravotní postižení trvale ovlivňující pracovní schopnost, b) zda se jedná o stabilizovaný zdravotní stav, c) zda a jak je pojištěnec na své zdravotní postižení adaptován, d) schopnost rekvalifikace pojištěnce na jiný druh výdělečné činnosti, než dosud vykonával, e) schopnost využití zachované pracovní schopnosti v případě poklesu pracovní schopnosti nejméně o 35 % a nejvíce o 69 %.
29. Posouzení míry poklesu pracovní schopnosti a stanovení dne vzniku invalidity je otázkou odbornou, medicínskou (důchod podmíněný dlouhodobě nepříznivým zdravotním stavem), a rozhodnutí soudu tak závisí především na odborném lékařském posouzení. Posuzování zdravotního stavu pro účely posouzení invalidity zajišťuje v souladu s § 8 odst. 1 písm. a) zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, okresní správa sociálního zabezpečení.
30. Podle § 4 odst. 2 zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, posuzuje zdravotní stav a pracovní schopnost občanů pro účely přezkumného řízení soudního ve věcech důchodového pojištění Ministerstvo práce a sociálních věcí, které za tímto účelem zřizuje jako své orgány posudkové komise. Posudek této posudkové komise, který splňuje požadavek úplnosti a přesvědčivosti a který se vypořádává se všemi rozhodujícími skutečnostmi, bývá zpravidla rozhodujícím důkazem pro posouzení správnosti a zákonnosti přezkoumávaného rozhodnutí. Posudkový závěr by měl být náležitě zdůvodněn, aby byl přesvědčivý i pro soud, který nemá, a ani nemůže mít, odborné lékařské znalosti, na nichž posouzení invalidity závisí především (rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 10. 5. 2013, č. j. 6 Ads 12/2013 – 22).
31. Zdravotní stav žalobce byl v prvním stupni posouzen dne 18. 5. 2020. Posudek konstatoval u žalobce vrozenou nedoslýchavost se ztrátou 70 – 80 db s vývojovou dysfázií, ztráta dle Fowlera 91,9 % a lehkou mentální retardaci s projevy agresivity. Za rozhodující příčinu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu žalobce bylo označeno postižení uvedené v kapitole VIII., odd. A, položce 1 přílohy k vyhlášce o posuzování invalidity, tj. oboustranná praktická hluchota, pro kterou se stanoví míra poklesu pracovní schopnosti o 40 %, ta byla vzhledem k dalšímu postižení zvýšena na 50 %.
32. K dalšímu posouzení zdravotního stavu žalobce došlo v námitkovém řízení dne 31. 3. 2021. Dle tohoto posouzení lékaře ČSSZ v Ústí nad Labem byla zjištěna stejná postižení; za rozhodující příčinu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu žalobce však byla označena mentální retardace – mentální postižení lehkého stupně, pro kterou se stanoví míra poklesu pracovní schopnosti o 30 – 45 %. Lékař stanovil míru poklesu pracovní schopnosti při horní hranici, kterou pro další postižení zvýšil na 55 %. Lékař vycházel ze zdravotnické dokumentace žalobce, pro účely nynějšího posouzení se jedná zejm. o vyšetření klinické psycholožky ze dne 29. 1. 2007 – lehká mentální retardace s poruchou aktivity a pozornosti u sluchově postiženého dítěte; dle psychologického vyšetření ze dne

25. 10. 2013 nemá vytvořený kvalitní komunikační kanál, neverbální IQ 62; psychologické vyšetření 14. 1. 2016 – je schopen adekvátní koncentrace, spolupracuje po krátkém vzdorovitějším úvodu, při testování verbální složka v pásmu středně těžké mentální retardace s výkonem pod 49, neverbální složka subnormní 72, celkové IQ 60 – lehká mentální retardace; dne 14. 7. 2017 provedeno cílené psychologické vyšetření ohledně intelektových funkcí – intelekt orientace v pásmu lehké mentální retardace, slovník chudý, v pozornosti potíže s koncentrací, testově neverbální performační intelekt v pásmu pod 10 percentilem, což odpovídá pásmu lehké mentální retardace, konstatovány intelektové schopnosti v pásmu lehké mentální retardace.

33. Jelikož žalobce v žalobě nesouhlasí s posouzením svého zdravotního stavu, vyžádal krajský soud ve smyslu § 4 odst. 2 zákona o organizaci a provádění sociálního zabezpečení posouzení zdravotního stavu posudkovou komisí Ministerstva práce a sociálních věcí. Zdravotní stav žalobce byl posudkovou komisí posouzen dne 10. 11. 2021.
34. Posudková komise shrnula dostupnou zdravotní dokumentaci žalobce. Nad její rámec doplnila odkaz na vyšetření ošetřujícího lékaře MUDr. Z. ze dne 12. 8. 2019 a ze dne 30. 4. 2020 – mentální retardace, persona simplex; a psychiatrický nález MUDr. S. ze dne 30. 8. 2019, podle něhož úroveň chování, myšlení i jednání odpovídá diagnóze. Posudková komise se věnovala taktéž žalobcem opakovaně zmiňovanému znaleckému posudku ze dne 31. 12. 2018, který zpracovala znalkyně z oboru psychiatrie MUDr. Mgr. E. R. a znalkyně z oboru speciální klinická psychologie Mgr. M. N. Z tohoto znaleckého posudku posudková komise uvádí, že žalobce trpí lehkou mentální retardací s poruchou chování. Má nevyrovnaný profil v neprospěch verbální složky, neboť je postižen také smyslovou vadou – praktickou hluchotou. V důsledku toho dochází dlouhodobě ke smyslové a psychosociální deprivaci, která formuje nepříznivě jeho osobnost, která se vyvíjí disharmonicky.
35. Na základě veškeré zdravotnické dokumentace posudková komise shrnuje u žalobce od raného dětství lehkou mentální retardaci a sluchové postižení. Zdravotní stav hodnotí shodně jako posudkový lékař ČSSZ, podřazuje jej pod stejnou položku vyhlášky a posuzování invalidity a stanoví stejnou míru poklesu pracovní schopnosti žalobce o 55 %.
36. Předně tedy není pravdou, jak tvrdí žalobce v žalobě, že posudková komise naposledy citovaný posudek ignorovala či přehlížela. Posudková komise jej měla k dispozici a ze závěrů znalkyň z oboru psychiatrie a psychologie také ve svém posudku cituje.
37. Jakkoliv je třeba si uvědomit, že předmětný znalecký posudek byl zpracován pro zcela odlišný účel, než je posouzení invalidity (tj. pro účely trestního řízení zejména ve vztahu k subjektivní stránce trestní odpovědnosti), není vyloučeno, že z lékařského a psychologického vyšetření žalobce mohou vzejít informace relevantní i ve vztahu k nynějšímu řízení. Krajský soud se proto obsahem znaleckého posudku zabýval. V žádném případě ovšem neplatí, že by znalecký posudek byl pro správní orgány závazný již z toho titulu, že se jedná o znalecký posudek. Takový posudek, *nota bene* pokud je vyhotoven k jinému účelu, než je posouzení ztráty pracovní schopnosti, hodnotí správní orgány dle § 50 odst. 4 správního řádu podle své úvahy; přitom pečlivě přihlíží ke všemu, co vyšlo v řízení najevo.

38. Pokud žalobce ze znaleckého posudku dovozuje, že není schopen pracovat, toto z něj dle krajského soudu taktéž dovodit nelze. Vlastní vyšetření poměrně obsáhle popisuje osobnost žalobce, tyto závěry dle krajského soudu není nutné v úplnosti reprodukovat. Podstatné je, že dle psychiatra se u žalobce kognitivní funkce klinickým odhadem jeví v pásmu lehké mentální retardace. Psychiatrickým zkoumáním bylo zjištěno, že žalobce trpí lehkou mentální retardací s poruchou chování. Má nevyrovnaný profil schopností v neprospěch verbální složky, protože je somaticky od dětství postižen také ztrátou sluchu. Rozpoznávací schopnosti jsou u žalobce dostatečně vyvinuty, aby mu umožňovaly účelově se orientovat v běžné sociální situaci. Je impulzivní a nezdrženlivý, ovládací mechanismy jsou v zátěži nepodstatně snižovány. Dle testování metodou WISC III aktuální úroveň rozumových schopností se pohybuje při dolní hranici lehké mentální retardace (IQ 52). Výkony jsou nerovnoměrně rozloženy, lepších výsledků podává v oblasti názorové. Ve verbální složce výkon spadá k horní hranici středně těžké mentální retardace (IQ 49). Dle testování Ravenovou progresivní maticí výkon v oblasti neverbálního logického myšlení odpovídá horní hranici lehké mentální retardace. Posudek shrnuje, že osobnost žalobce se již nyní vyvíjí disharmonicky, žalobce nemá ochotu k dalšímu vzdělávání, nebude schopen běžného pracovního zařazení.
39. Znalecký posudek tedy mimo jiné také uvádí, že žalobce nebude schopen běžného pracovního zařazení. Tato věta ze znaleckého posudku však nepředznamenává míru snížení pracovní schopnosti žalobce z důvodu nepříznivého zdravotního stavu. Pokud by byl žalobce schopen běžného pracovního zařazení, z povahy věci by zřejmě nemohl být shledán invalidním ve II. stupni. Žádný další konkrétní závěr ohledně pracovní schopnosti žalobce předmětný znalecký posudek neobsahuje.
40. Co se týče lékařské zprávy MUDr. F. ze dne 20. 8. 2019, která byla doložena při jednání, dle této zprávy byl s žalobcem proveden dne 19. 8. 2019 psychologický pohovor (Mgr. A.). Je však třeba vzít v úvahu, že se jednalo o pohovor uskutečněný bezprostředně po nástupu žalobce do výkonu trestu odnětí svobody; závěr, že „odsouzený Pilar je trvale pracovní nezařaditelný“ je proto třeba vnímat v tomto kontextu a bez dalších zjištění jej nelze absolutizovat.
41. Podle položky 8 přílohy k vyhlášce o posuzování invalidity *při stanovení míry poklesu pracovní schopnosti je třeba komplexně zhodnotit mentální defekt, úroveň kognitivních funkcí, výkonnosti, paměťových schopností, afektivity, celkové výkonnosti, schopnost sociability a osvojení si pracovních návyků. Zároveň je nutno brát i v úvahu, je-li mentální defekt spojen s jiným duševním či organickým postižením, narušením osobnosti, závažnými poruchami chování a přizpůsobení nebo s tělesným či smyslovým postižením.*
42. Dle položky 8b přílohy k vyhlášce o posuzování invalidity se mentální postižení lehkého stupně (debilita) vyznačuje: *IQ 50 – 69 narušení adaptivního chování, značně snížená úroveň sociálních dovedností, je přítomen náhled, zhoršené nebo snížené ovládací a rozpoznávací schopnosti, výkon některých denních aktivit omezen.*
- Dle položky 8c přílohy k vyhlášce o posuzování invalidity se mentální postižení středně těžkého stupně vyznačuje: *IQ 35 – 49 zachována schopnost jednoduchých fyzických a sociálních aktivit, těžké snížení až vymizení ovládacích a rozpoznávacích schopností.*

43. Posudek posudkové komise žalovaného krajský soud s ohledem na shora uvedené hodnotí jako úplný a přesvědčivý; ve spojení s posudky vyhotovenými ve správním řízení i se znaleckým posudkem odkazovaným žalobcem poskytuje poměrně ucelený a koherentní obraz o zdravotním stavu žalobce. Všechna posouzení shodně zmiňují dvě hlavní příčiny dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu žalobce – lehkou mentální retardaci a praktickou hluchotu. Krajský soud má za dostatečně prokázané, že mentální omezení je na úrovni lehké mentální retardace. Lékařská dokumentace popisuje verbální výkon na hranici středně těžké mentální retardace, což jde na vrub zejména sluchové vadě a prostředí, naopak v jiných složkách je výkon shodně popisován jako lepší, v některých zprávách či testech na hranici lehké mentální retardace a subnormy.
44. Z důvodu osobnostních a výkonnostních charakteristik žalobce (zejm. afektivity, schopnosti sociability a osvojení si pracovních návyků) byla zvolena míra procentního poklesu pracovní schopnosti při horní hranici. Lékařská dokumentace nezmiňuje jiné duševní či organické postižení, poruchu osobnosti nebo takové poruchy chování a přizpůsobení, které by bylo možné hodnotit jako závažné ve smyslu příslušné položky.
45. Jednotlivé lékařské zprávy tak, jak byly v posouzení zdravotního stavu shrnuty, odpovídají kritériím položky 8b – mentální postižení lehkého stupně. Naopak nic nenasvědčuje tomu, že by měl být zdravotní stav žalobce hodnocen vyšší podpoložkou, tj. jako středně těžká mentální retardace. Neodpovídá tomu ani opakovaně zjišťované IQ a u žalobce není přítomno těžké snížení až vymizení ovládacích a rozpoznávacích schopností, kterým je naopak charakterizována vyšší položka 8c.
46. Ohledně hodnocení sluchového postižení nenamítá nic ani žalobce. Bylo hodnoceno jako praktická hluchota a je důvodem zvýšení procentní míry poklesu pracovní schopnosti dle § 3 odst. 1 vyhlášky o posuzování invalidity.
47. Povinnou náležitostí posudku o invaliditě není specifikace toho, za jakých konkrétních podmínek může posuzovaný pracovat (závěr, že žalobce může pracovat pouze s podstatně nižšími nároky na duševní schopnosti, je v posudku obsažen), kde může pracovat, kdo na něj bude dohlížet či kdo bude zodpovídat za případné následky žalobcova jednání. Takové požadavky nevyplývají ani z žalobce citovaného rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne ze dne 13. 10. 2021, č. j. 6 Ads 27/2020 – 36). Z uvedeného rozsudku vyplývá, že je nutno trvat na tom, aby posudkové hodnocení bylo založeno na důkladném a přesvědčivě odůvodněném posouzení všech podstatných parametrů shrnutých v tzv. posudkovém hledisku, které je uvedeno u každé jednotlivé položky. Zejména pokud se jednotlivé posudky, které byly ve správním a soudním řízení zpracovány, neshodují v zařazení žalobcova funkčního postižení pod konkrétní bod přílohy vyhlášky o posuzování invalidity, je nutné, aby posudková komise dostatečně zdůvodnila, na základě jakých okolností dospěla k závěru o naplnění kritérií zvolené diagnózy a zároveň, proč kritéria jiné položky, resp. bodu, naplněna nebyla.
48. Nejvyšší správní soud tedy v dané věci hodnotil situaci, v níž se jednalo o hraniční posouzení, přičemž jednotlivé dosud shromážděné posudky se v podřazení pod konkrétní položku vyhlášky lišily a nadto nebylo zřejmé, jakým způsobem vzala posudková komise v úvahu lékařské zprávy a informace v nich uvedené, o nichž žalobce tvrdil, že prokazují jiný stav, než jaký mu komisi přiřazen. V nynějším případě se o hraniční posouzení

nejedná a žalobce na žádné protichůdné lékařské zprávy (s výjimkou znaleckého posudku, který ale žalobcem tvrzené závěry neobsahuje a posudkové hodnocení podporuje) ve správním řízení ani před posudkovou komisí nepoukázal. Tvrzení, že posudek MPSV neodpovídá požadavkům odkazovaného judikátu je částečně obecné, konkrétně žalobcem zmíněné náležitosti pak posudek vůbec obsahovat nemusí. Jakkoliv by si krajský soud dovedl představit podrobnější odůvodnění posudkových závěrů, zákonným požadavkům posudek posudkové komise ve světle skutkových okolností nynější věci ještě dostojí.

49. Krajský soud proto dospěl k závěru, že zdravotní stav žalobce byl ve správním řízení zjištěn dostatečně a odpovídá posouzení zdravotního stavu v průběhu soudního řízení posudkovou komisí MPSV, jejíž posudek splňuje požadavky na tento druh posudku kladené.
50. Nejdůležitějším závěrem je, že žalobce není invalidní ve třetím stupni. Pro vznik nároku na invalidní důchod proto je v případě žalobce nezbytné získat zákonem vyžadovanou dobu pojištění. Žalobce však nezískal žádnou dobu pojištění, nárok na invalidní důchod mu proto nevznikl. Uplatněné žalobní námitky krajský soud důvodnými neshledal.
51. Samotný okamžik vzniku invalidity (který byl stanoven k 14. 7. 2017, žalobce má přitom za to, že invalidita byla zjištěna již v roce 2004), nemá v kontextu nynější věci na posouzení žádný vliv. Ani případné pochybení žalované v tomto směru by tedy vliv na zákonnost napadeného rozhodnutí nemělo.

V. Závěr a náklady řízení

52. Krajský soud z výše uvedených důvodů žalobu jako nedůvodnou zamítl podle § 78 odst. 7 s. ř. s. Výrok o náhradě nákladů řízení vychází z § 60 odst. 1 s. ř. s. Žalobce nebyl v řízení úspěšný, proto nemá právo na náhradu nákladů řízení. Žalovaný nemá právo na náhradu nákladů řízení ex lege (§ 60 odst. 2 s. ř. s.).

Poučení:

Proti tomuto rozhodnutí lze podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení. Kasační stížnost se podává u Nejvyššího správního soudu. V řízení o ní musí stěžovatele zastupovat advokát. To neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, právnické vzdělání, které se vyžaduje pro výkon advokacie.

Brno 5. ledna 2022

Mgr. Filip Skřivan, v. r.
samosoudce